

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ПСИХОЛОГИЯ“**

МИХАЛ САПФИР

**ЕФЕКТИТЕ ОТ РЕФОРМАТА „НОВ ХОРИЗОНТ“
ВЪРХУ ПРОФЕСИОНАЛНОТО СЪЗНАНИЕ
НА ДЕТСКИТЕ УЧИТЕЛИ В ИЗРАЕЛ**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация за присъждане на
образователна и научна степен „доктор“,
професионално направление 3.2 "Психология",
докторска програма
„Педагогическа и възрастова психология“

Научни ръководители:
проф. д.п.н. Николай Колишев
доц. д-р Йоанна Недялкова

Варна
2023

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ПСИХОЛОГИЯ“**

МИХАЛ САПФИР

**ЕФЕКТИТЕ ОТ РЕФОРМАТА „НОВ ХОРИЗОНТ“
ВЪРХУ ПРОФЕСИОНАЛНОТО СЪЗНАНИЕ
НА ДЕТСКИТЕ УЧИТЕЛИ В ИЗРАЕЛ**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация за присъждане на
образователна и научна степен „доктор“,
професионално направление 3.2 "Психология",
докторска програма
„Педагогическа и възрастова психология“

Научни ръководители:

проф. д.п.н. Николай Колишев
доц. д-р Йоанна Недялкова

Рецензенти:

проф. д.пс.н. Галя Герчева - Несторова
проф. д-р Севджихан Еюбова

Варна
2023

Дисертационният труд е в обем от 196 страници, от тях 158 – основен текст, 22 – използвана литература, 16 – приложение. Използваната литература включва 144 публикации на английски език и 45 – на иврит.

Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави, обобщение, заключение, списък с използвана литературата и приложение.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за публична защита на заседание на катедра „Психология“, Юридически факултет на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“.

Публичната защита ще се състои на 19.07.2023 г. от 10,00 ч. в заседателната зала на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“. Материалите по защитата са на разположение на всички заинтересовани лица на сайта www.vfu.bg, раздел „Докторанти“.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

Актуалност на темата и постановка на проблема на изследване. През 2008 г. в Израел е подписано споразумение между Министерството на образованието и Съюза на учителите, министерството започва осъществяване на реформата „Нов хоризонт“, която има следните основни цели: подобряване на професионалния статус на учителите, повишаване на заплатите, повишаване ефективността на образователния процес, подобряване на образователната среда на децата и учениците, както и на работните места на учителите, а също така осигуряване на възможности за квалификация и продължаващо образование за учителите.

Наред с очакваните положителни резултати от действието на реформата възникват и редица опасения, едно от които произтича от увеличеното работно натоварване, което тя предвижда. Новите и по-сложни методи на обучение, изисквани от реформата, се приемат трудно от по-възрастните учители. Възникнаха мнения, че промяната на „философията“ на образованието в детската градина ще понижи качеството на професионалната дейност на детските учители. Това и други опасения, свързани с реформата, засилва желанието на учителите за ранно пенсиониране.

Проблемът на настоящето дисертационно изследване се състои в противоречието между необходимостта да се установи въздействието на образователната реформа „Нов хоризонт“ върху професионалното съзнание на детските учители и липсата на изследвания върху промяната, възникнала в резултат на реформата в професионалното съзнание на учителите.

Обект на изследването е въздействието на образователната реформа „Нов хоризонт“ в Израел върху професионалното съзнание на детските учители, а предмет - въздействието на образователната реформа „Нов хоризонт“ в Израел върху отношението на детските учители към педагогическите, социално-психологическите и организационните промени, настъпили във функционирането на детските градини в резултат на реформата.

Целта на настоящето изследване е да се установи въздействието на образователната реформа „Нов хоризонт“ в Израел върху отношението на детските учители към педагогическите, социално-психологическите и организационните промени, настъпили във функционирането на детските градини в резултат на реформата.

По-конкретно изследването е ориентирано към установяване на отношението на детските учители към следните педагогически, социално-психологически и организационни промени:

- Педагогически промени - отношението на учителите в детската градина към: структурните промени в ежедневноста дейност в детската градина;

реализацията на образователните цели фронтално, групово и индивидуално; диагностиката на личността на детето и приложението на индивидуализацията и диференциацията на обучението в детската градина.

- Социално-психологически промени - отношението на учителите към възможностите за: пълноценно общуване между децата в детската градина; превенция и противодействие на агресията, тормоза и насилието между децата; развитие на чувството за принадлежност на децата към детската градина; развитие на социалните умения; понижаване на стреса и напрежението на децата, възникнали в отговор на структурни промени в ежедневните дейности в детската градина; укрепване на връзката детска градина-дете; повишаване на удовлетвореността и професионалното самочувствие на учителите в детската градина; развитие на професионалната мотивация на учителите; предоставяне на по-голяма самостоятелност на учителите; обогатяване на формите на взаимодействие между детската градина и семейството; постигане на по-голямо удовлетворение от страна на родителите; предотвратяване на прекомерната намесата на

родителите.

- Организационни промени – оптимизиране на начина за разработване и реализиране на ежедневиия и годишен работен план.

Целта на дисертационното изследване може да бъде постигната чрез решаване на следните **задачи**:

1. Да се разработи теоретичен модел на професионалното съзнание на детските учители чрез дефиниране на понятието „професионално съзнание“ и обособяване на аспектите на това явление.

2. Да се анализират организационните промени, настъпили в професионалната дейност на учителите в резултат на реформата „Нов хоризонт“.

3. Да се определят критерии и показатели за въздействието на реформата върху изследваните аспекти на професионалното съзнание на учителите.

4. Да се разработи и приложи адекватен изследователски инструментариум за определяне на въздействието на „Нов хоризонт“ върху изследваните аспекти на професионалното съзнание на детските учители.

5. Да се представят и анализират резултатите от изследването в количествен и качествен план.

Хипотезата на настоящето изследване гласи, че реформата „Нов хоризонт“ е отразена положително от професионалното съзнание на детските учители в нейните педагогически, социално-

психологически и организационни аспекти.

Научният принос и теоретичното значение на дисертационното изследване се състои в изясняване на въпроса в каква степен реформата „Нов хоризонт“ е успяла да развие професионалното съзнание на детските учители и да съдейства за утвърждаване на тяхната професионална идентичност в качеството на цел, която е ясно заявена в съдържанието на реформата.

Практическият принос и практическото значение на дисертационното изследване се състоят в осигуряването на информация за отношението на детските учители към промените, настъпили в тяхната професионална дейност в резултат на реформата. Тази информация е ценен източник на препоръки за извършване на целесъобразни промени в педагогическите, социално-психологическите и организационните аспекти на професионалната дейност на детските учители.

Настоящото дисертационно изследване претендира за следните **приноси**:

1. В научно-теоретичен план са уточнени и изследвани аспектите на професионалното съзнание, върху които оказват влияние реформите, извършвани в сферата на предучилищното образование.
2. В научно-практически план е разработен инструментариум за изследване на педагогическите, социално-психологическите и организационните аспекти на професионалното съзнание на детските

учители.

Структура на дисертацията. Дисертацията се състои от увод, три глави, обобщение, заключение, литература и приложение.

ОСНОВНО СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

В увода е аргументирана актуалността и е очертан проблемът на изследването, формулирани са целта, задачите, обектът, предметът и хипотезата на изследването, заявен е изследователският метод, разкрити са приносите в научно-теоретичен и научно-практически план, определящи теоретичната и практическата значимост на изследването.

В първата глава **„Теоретичен модел на професионалното съзнание на личността“** се определя понятието „професионално съзнание“ и се характеризират компонентите на това явление.

Професионалното съзнание, наричано още професионална идентичност, се определя като отражение на характеристиките на професията от страна на личността, която я практикува. По отношение на детските учители то включва: 1) отражение на професионално-личностните качества на личността, която осъществява професията (в този случай става въпрос за професионално самосъзнание); 2) отражение на възрастовите и индивидуални особености на децата, които се обучават и възпитават; 3) отражение на характеристиките на предучилищното образование (цели, съдържание, методи, форми, принципи, постижения; взаимодействие със семейството); 4) отражение на условията, в които се осъществява професията (организация на

работното време, заплащане, работа в екип, социално-психически климат в професионалния екип, условия на труд и др.).

Позитивното професионално съзнание е източник на продуктивна професионална активност, осигуряваща самореализация и развиваща чувство на лично достойнство.

Професионалното съзнание се формира както от начина, по който обществото възприема и оценява конкретната професия, така и от това дали даденият професионалист се чувства успешен, добре заплатен и работещ при добри условия на труд (Caldwell OECD, Louis; & Bryk, 1995; Elliott, 1981; Spinks, 1992; Sahlberg, 2007, 1980, 2011 г.).

Професионалното съзнание включва отговор на въпроса „Кой съм аз или какъв съм като професионалист“ (Кузмински, 2008). То е в основата на чувството за принадлежност към професията (Tickling, 1999). Професионалното съзнание, респективно професионалното съзнание на учителя, се изгражда от следните два, свързани помежду си, компонента: 1) начинът, по който учителят се възприема като професионалист; 2) начинът, по който учителят се възприема от другите: ученици, колеги, родители или широката общественост.

Професионалното съзнание влияе върху професионалното самочувствие и професионалните решения (Vermont, 2000; Warloff, 2000; Baygard, 2000). То до голяма степен определя как учителите ще продължат да се квалифицират и развиват професионално и какво ще бъде отношението им към образователните реформи

(Knowles, 1992).

Професионалното самосъзнание на учителите влияе върху чувството им за удовлетвореност и готовността им да се справят с образователните промени (Beijaard, 2004), а именно на готовността им да усъвършенстват своето професионално поведение, да усвоят нови методи на обучение, да развият своя начин на мислене, да обогатят своите убежденията, да повишат своята ангажираност и професионална мотивация, да усвоят уменията за позитивна преработка на неуспехите (Altman et al., 2001; Yom El, 2006; Kelchtermans, 2009; Fisherman, 2016; El et Canerinos, 2011).

Според Роджърс и Скот (Scott and Rodger, 2008) има четири основни теории за обяснение на процеса на изграждане на професионалното съзнание:

- Съзнанието е контекстът. Професионалното съзнание се изгражда и зависи от разнообразието от контексти, които включват социални, културни, политически и исторически процеси (Gee, 2000-2001).
- Професионалното съзнание се изгражда от отношенията на близост и дистанция с другите. То се развива по време на общуване с другия и обхваща емоционалния пейзаж, основан на социални, културни, морални, професионални, политически и физически аспекти на общуването (Hargreaves, 2001).

- Професионалното съзнание е в непрекъснат процес на изграждане и развитие, случващ се във времето и при взаимодействие с другите. Следователно професионалното съзнание е нестабилно и може да варира в зависимост от контекста и отношенията. Тъй като е многостранно, някои изследователи твърдят, че професионалното съзнание не е единно, а включва различни субсъзнания (Verloop & Meijer, Beijjaard, 2004).
- Въпреки че професионалното съзнание е динамично явление, в него е налице вътрешна съгласуваност. В него протичат процеси на изграждане и възстановяване на смисъла в резултат на професионалния опит (Clandinin & Connelly, 1999).

Във втората глава **„Същност на образователната реформа „Нов хоризонт“ в Израел и организационните промени в системата на предучилищното образование“** се разглеждат причините за въвеждането на реформата, нейните основни положения и предизвиканите от нея организационни промени в системата на предучилищното образование.

Причините за въвеждането на реформата са изложени в изследователски доклад на Организация за икономическо сътрудничество и развитие (OECD), фокусиран върху образованието, в който се посочват следните основни проблеми в 25 провинции на Израел (OECD, 2005):

- Значителен недостиг на добре подготвени учители, особено в основни области на образованието.
- По-нисък процент от тези, определени като "добри учители" и по-нисък процент на мъжете в образователната система.
- Нисък статут на учителите в собственото им професионално съзнание и в съзнанието на обществото.
- Относително ниско заплащане на учителския труд.
- Липса на управленски компетентности от страна на директорите, необходими за посрещане и задоволяване на потребностите на училището.
- Липса на връзка между обучението на учители и следващото им професионално развитие в интерес на образователната институция.
- Отсъствие на програми за подкрепа за начинаещи учители.
- Отсъства справедливо и разумно разпределение на добри учители към училища в райони с неравносвойно положение и училища в по-добри райони.
- Училищата имат твърде малко правомощия за подбор на учители според техните нужди.
- Преумората или още „професионалното прегаряне“ на учителите е особено високо сред

новопостъпилите на работа.

- Учителите изразяват неодобрение по отношение на своята професионална натовареност и средата, в която работят, а също така са недовлетворени от ефективността на обучението.
- В повечето провинции има ограничени средства за възнаграждение на учителите и признаване на техните постижения.

В статия, написана от Воленски (2006), две години преди началото на реформата в Офек Хадаш, той описва нарастващата криза като такава, породена от липсата на търсене на учителската професия в Израел и другаде по света. В своята статия Воленски рисува сложна картина на проблема в Израел и препоръчва модели на действие, необходими за осъществяването на целесъобразни промени в образователната система.

В статията се предлагат следните насоки за справяне с кризата в учителската професия: внедряване на програми за подкрепа за начинаещи учители; предприемане на мерки за издигане на статута на учителите; въвеждане на формула за заплати на учителите според нивото на търсене; прилагане на комплекс от стимули за насърчване на новоназначените учители; прилагане на персонализирана учебна програма за всеки учител според неговите професионални нужди, както е обичайно в редица страни; подобряване на професионалната автономия на учителите и училищата.

„Нов хоризонт“ е системна реформа в детските градини, началните и средните училища, осъществена съгласно споразумение, подписано между Министерството на образованието и Съюза на учителите през декември 2008 г.

Насоките на реформата „Нов хоризонт“ са публикувани в Наредба на Министерството на образованието. В насоките се дефинират ролите, определят се процедурите и се регулират работните процеси в образователната система и в организациите, свързани с нея. Наредбата подлежи на периодично актуализиране в съответствие с измененията, възникващи във функционирането на системата на образование.

Въз основа на Наредбата се разработват указания с насоки за работата на детските градини, началните и средните училища. Мониторингът върху изпълнението на указанията се осъществява от супервайзори в детски градини, комплексни супервайзори и супервайзори за професионално развитие. Те подпомагат изпълнението на процедурите и наблюдават изпълнението.

Реформата „Нов хоризонт“ признава необходимостта от адаптиране на образователния процес към обучаваните, важноста на изграждането на междуличностни отношения в детската градина и училище и създаването на подкрепяща среда, която дава възможност за учене и развитие. За да се отговори на тази необходимост, като част от реформата бяха създадени разнообразни варианти за организация на образователния процес както по време на задължителния учебен ден, така и след него. Реформата отчита

сложността на учителската професия и необходимостта от непрекъснато професионално развитие в нея, както в рамките на училището, така и извън него (https://apps.education.gov.il/Mankal/Horaa.aspx?siduri=161&REFF_G_UID=%7B0F07006A-4445-4C57-935F-A0FFD40B3243%7D)

Философията на реформата „Нов хоризонт“ включва два основни подхода:

- Насърчаване на преподаването и ученето и социално-ценностното и емоционалното развитие на учениците в рамките на учебните часове.
- Повишаване на качеството на професионалната дейност на учителите чрез форми за професионално развитие и отделяне на време на учителите за изпълнение на различни задачи в образователната институция, в допълнение към преподаването в класната стая.

Реформата в детските градини е различна от тази в началните и средните училища и следователно правилата за нейното прилагане също са различни.

Ориентацията на реформата в детските градини е към работа в малки групи и провеждане на лични сесии, в резултат на което да се насърчат учебните, социалните и емоционалните постижения и да се създаде подкрепяща среда и лична връзка с учителя в детската градина.

Реформата в детските градини е фокусирана в следните

области:

- Работното време на детската градина. Учебният ден в детската градина започва в 7.55 и приключва в 14.00 часа. В петък учебният ден започва в 7:55 и завършва в 12:45.
- Отговорността и ангажираността на учителя в детската градина. Отговорност за безопасността и сигурността на децата в пространството и в двора на детската градина. Отговорност за развитието на всяко дете. Индивидуален контакт с всяко дете, за да се развие емпатия и чувствителност, диференцирано отношение и емоционална реакция и да се осигури обратна връзка за неговото поведение. Лични срещи, разговори с родителите, наблюдения, системно проследяване и документиране в личното досие на всяко дете. Отговорност за идентифициране на трудностите и уникалните нужди на децата и изграждане на работен план, съобразен с тях и вземане на решения относно насочването им към специализирани институции в сътрудничество с техните родители. Изграждане на оптимален социално-психически климат и консултиране със специалисти (психолог/консултант) в различни житейски ситуации. Информирани и планирани избор на учебно съдържание и учебни помагала.

Организиране на образователната среда в съответствие с работния план и създаване на дневен ред и модели на работа, които позволяват на децата и персонала на детската градина безопасно поведение по време на игра и обучение. Участие на родителите и поддържане на непрекъснат контакт с тях през цялата учебна година. Взаимодействие с органите на местната власт. Взаимодействие между персонала на детската градина и персонала на училището преди преминаването на децата в първи клас. Разработване на годишен административен и педагогически работен план, който включва основните учебни предмети заедно с дейности, насочени към развитие на творческите способности на децата. Планиране и документиране на тези дейности в портфолиото на детската градина: картографиране на групата в детската градина, групова работа, индивидуални срещи, справка за деца със специални образователни потребности, родителски срещи за индивидуално отчитане и срещи на персонала.

- Организация на образователния процес. Новият шестчасов работен ден изисква ново разпределение на времето за различни дейности.

Адаптиране на дейностите към възможностите на

децата според етапа на тяхното възрастово и познавателно развитие. Създаването на житейските умения и навици, свободната игра в детската градина и на двора, двигателните игри, творческото изразяване и учебни дейности от различни видове се извършват според етапа на развитие на децата и според техните физически, социални, когнитивни и емоционални потребности. Наблюдение на дейностите на децата, което да позволи на персонала на детската градина да идентифицира променящите се нужди и обстоятелства, да прояви гъвкавост в начините за изпълнение и да направи промени в организацията на дейностите.

- Укрепване на връзките и партньорството с родителите. Предоставяне на информация на родителите за учебните програми. Редовни срещи с родителите с цел индивидуално отчитане на функционирането на детето в детската градина. Развитие на канали за влияние и въвличане на родителите в образователната дейност в детската градина.
- Професионално развитие на учителите в детската градина. Според изискванията на реформата "Нов Хоризонт" учителят в детската градина трябва да има академична степен. Учител, който няма

академична степен, ще трябва да завърши академичното си образование в рамките на 4 години от датата на присъединяване към реформата, освен ако учителят няма над 28 години трудов стаж. Детските учители ще могат да учат 60 часа годишно за повишаване на своята квалификация в програми за професионално развитие от спектъра на програмите "Нов хоризонт" на областно или национално ниво. Новоназначените учители през първата година след назначаването си са длъжни да преминат обучение в академичните колежи по образование в обем от 60 часа (тези часове се признават за професионално квалификация и включват комбинация от лично ръководство и групови срещи).

В третата глава **„Организация и методика на изследването. Представяне и анализ на резултатите“** се описват организационните параметри на изследването, определят се критериите и показателите, въз основа на които е конструиран изследователският инструментариум, описва се самият инструментариум, представят се и се анализират резултатите от изследването.

Изследването е проведено чрез въпросник с 153 детски учители по време на обучителните сесии на учителите в Израел, проведени в периода април – август 2018 г. (вж. прил. № 1). Също

така в периода април – юни 2018 г. са проведени интервюта с 6 пенсионирани детски учители, които са работили в детската градина преди реформата.

Изследването се проведе въз основа на следната система от критерии и показатели, като чрез критериите са представени и основните изследователски въпроси:

- **Степен на удовлетвореност от реформата.** Този критерий се декомпозира на следните показатели:
  - Степен на удовлетвореност от реформата като цяло.
  - Степен на удовлетвореност от работата като детски учител.
  - Степен на удовлетвореност от подкрепата в професионалната дейност.
  - Степен на удовлетвореност от продължителността на работния ден.
  - Степен на удовлетвореност от професионалния статус на детските учители.
  - Степен на удовлетвореност от възможностите за професионално развитие.
  - Степен на удовлетвореност от отношенията с родителите.
  - Степен на самостоятелност в работата на детските учители.
  - Степен на удовлетвореност от обема на

работата.

- Степен на удовлетвореност от организацията на работния ден.
- Степен на удовлетвореност от планираните за извършване в детската градина дейности.
- Мнение за продължаване или за спиране на реформата.

➤ **Посока на въздействие на въведените с реформата промени.** Този критерий се декомпозира на следните показатели:

- Обем и посока на настъпилите промени.
- Посока на въздействие върху когнитивните постижения на децата.
- Посока на въздействие върху емоционално-социалния опит на децата.
- Посока на въздействие върху социалните умения на децата.
- Посока на въздействие върху увереността в себе си на децата.
- Посока на въздействие върху нивото на умора на децата.
- Посока на въздействие върху желанието на децата да посещават детската градина.
- Посока на въздействие върху взаимоотношенията между децата.

- Посока на въздействие върху степента на познаване на индивидуалните особености на децата.
  - Посока на въздействие върху взаимоотношенията между детските учители и децата.
  - Посока на въздействие върху времето за работа с децата.
  - Посока на въздействие върху екипната работа в детската градина.
  - Посока на въздействие върху социално-психическата атмосфера в детската градина.
  - Посока на въздействие върху натоварването на детските учители.
  - Посока на въздействие върху степента на умора на детските учители.
  - Посока на въздействие върху професионалното развитие на детските учители.
  - Посока на въздействие върху имиджа на учителя в детската градина.
  - Посока на въздействие върху взаимодействието с родителите.
- **Одобрение на удължаването на заниманията в детската градина.** Този критерий се декомпозира на

следните показатели:

- Отношение към удължаването на заниманията в детската градина.
- Мнение за отношението на родителите към удължаването на заниманията в детската градина.

➤ **Степен на одобрение за позитивното въздействие на срещите на групата.** Този критерий се декомпозира на следните показатели:

- Степен на одобрение, че срещите на групата развиват уменията за общуване на децата.
- Степен на одобрение, че срещите на групата допринасят за индивидуализацията и диференциацията на предучилищното образование.
- Степен на одобрение, че срещите на групата допринасят за изграждане на позитивни взаимоотношения между детските учители и децата.
- Степен на одобрение, че срещите на групата допринасят за подобряване на адаптацията на децата към образователната среда в детската градина.
- Степен на одобрение, че срещите на групата допринасят за личностното развитие на

децата.

➤ **Степен на въздействие на реформата върху разработването на годишен работен план на детската градина.** Този критерий се декомпозира на следните показатели:

- Степен на въздействие върху съдържанието на годишния работен план на детската градина.
- Степен на въздействие върху процедурата на изготвяне на годишния работен план на детската градина.
- Степен на въздействие върху инструментите за изготвяне на годишния работен план.
- Степен на въздействие върху помощта при изготвянето на годишния работен план.
- Степен на съгласие за необходимостта от разработването на годишен работен план.
- Отношение към времето, необходимо да разработването на годишен работен план.
- Степен на съгласие, че разработването на годишен работен план възпрепятства спонтанността на работата.
- Степен на въздействие на годишния работен план върху ефективността на управлението на детската градина.

- Степен на одобрение, че документацията подпомага работата на детския учител.
- **Степен на въздействие на реформата върху взаимодействието между детската градина и семейството.** Този критерий се декомпозира на следните показатели:
- Честота и качество на срещите с родители.
  - Мнение на учителите за удовлетвореността на родителите от дейностите в детската градина.
  - Степен на сътрудничество от страна на родителите.
  - Посока и степен на промяна на осведомеността на родителите за образователния процес в детската градина.
- **Отношение към промененото в резултат на реформата трудово възнаграждение на детските учители.** Този критерий се декомпозира на следните показатели:
- Промяна в размера на трудовото възнаграждение.
  - Степен на удовлетвореност от размера на трудовото възнаграждение.
- **Отношение към възможностите за професионално развитие.** Този критерий се

декомпозира на следните показатели:

- Степен на удовлетвореност от възможностите за професионално развитие.
- Степен на удовлетвореност от честотата на срещите в рамките на системата за професионално развитие.
- Степен на удовлетвореност от съдържанието на системата за професионално развитие.
- Степен на удовлетвореност от оценката на срещата на високо равнище в системата за професионално развитие.
- Степен на удовлетвореност от условията за професионално развитие.

Изследването се проведе в Израел през периода април – август 2018 г. с участието на 159 действащи детски учители, като 153 от тях отговориха на въпросник, а с 6 се проведе интервю.

Въпросниците бяха доставени лично на сесиите за обучение на учители в периода април - август 2018 г. Интервютата са проведоха в периода април - юни 2018 г.

Конструирането на въпросника беше подпомогнато отчасти от въпросници, разработени от RMA - Националния орган за измерване и оценяване на образованието в Министерството на образованието през 2012 г., като се внесоха корекции съобразени с целите на изследването и отчасти въз основа на информацията, получена от качествено изследване. Въпросникът е структуриран

по подреден начин според темите, които са „в регламента“ на реформата New Horizon. Въпросникът съдържа 29 количествени и качествени въпроса. Заедно с детайлите на разделите в него има 89 изречения (вж. прил. № 1).

Целта на въпроси № 1-3 е да се изследва степента на удовлетвореност на детските учители от въведените с реформата промени.

Целта на въпрос № 4 е да се изследват нагласите на детските учители относно влиянието на реформата „Нов хоризонт“ върху дейността на детската градина.

Целта на въпроси № 5-6 е да се проучи отношението на учителите в детската градина към ефекта от реформата, породен от удължаването на учебния ден в детската градина

Целта на въпроси № 7-8 е да се изследва позицията на детските учители по отношение на въздействието на реформата върху груповите срещи.

Целта на въпрос № 9 е да се проучи позицията на детските учители по отношение на въздействието на реформата върху дневния режим в детската градина

Целта на въпроси № 10-12 е да се изследва позицията на детските учители по отношение на въздействието на реформата върху годишния работен план.

Въпроси № 13-16 имат за цел да изследват позицията на детските учители по отношение на влиянието на реформата върху документирането на работата в детската градина

Въпроси № 17-20 имат за цел да изследват позицията на детските учители относно влиянието на реформата върху отношенията с родителите на децата в детската градина

Целта на въпроси № 21-22 е да се изследва позицията на детските учители по отношение на заплатите.

Целта на въпроси № 23-27 е да се изследват нагласите на детските учители по отношение на професионалното развитие.

Въпрос номер № 28 е общ въпрос за проверка дали предучилищните учители препоръчват по-нататъшна реформа.

Въпрос № 29 е отворен въпрос и има за цел да предостави на детските учители място за записване на допълнителна информация.

Чрез дълбочинните интервюта се изследваха възприятията и нагласите на учителите по отношение на реформата „Нов Хоризонт“. Целта на дълбочинното интервю не е да се получат отговори на определени въпроси или да се проверят определени хипотези, а желанието да се разбере опита на другите хора и значението, което те придават на това преживяване. Интервюто беше полуструктурирано, което означава, че то включва предварително определени въпроси, но е възможно да се променя техният ред и да добавят допълнителни въпроси, последващи въпроси, в зависимост от развитието на интервюто. С други думи, интервюто притежаваше както гъвкавостта на неструктурираното интервю, така и рамката, която характеризира структурираното интервю.

➤ **Представяне и анализ на резултатите от въпросника.**

Обобщените отговори на учителите по критерия „Степен на удовлетвореност от реформата“ са представени в таблица № 1:

Таблица 1: Степен на удовлетвореност от реформата
"Нов хоризонт"

"Като цяло - до каква степен сте доволни от реформата"?	N=153
В голяма или много голяма степен	28%
Умерено	60%
До известна степен или изобщо не	12%
Общо	100%

Според получените отговори приблизително всеки трети от изследваните лица е доволен от реформата в голяма или много голяма степен. Преобладава броят на учителите, които изразяват умерена удовлетвореност от реформата. Процентът на учителите, които са удовлетворени в известна степен или изобщо не са удовлетворени е пренебрежимо нисък.

Процентното разпределение на отговорите, свидетелстващи за степента на удовлетвореност от различните аспекти на професионалната дейност на детските учители, е представено в таблица № 2.

**Таблица 2: Степен на удовлетвореност от различните
аспекти на професионалната дейност на детските учители**

	N=153		
"До каква степен сте доволни днес ....."	В голяма или много голяма степен	Умерено	Не много доволен или много недоволен
От работата ви като учител в детска градина	26%	66%	8%
От професионалния статут на учителите в детските градини	31%	48%	21%
От работното натоварване	14%	44%	42%
От организацията на работния ден	12%	49%	39%

При анализа на степента на удовлетвореност от различните аспекти на професионалната дейност на детските учители, свързани с реформата "Нов хоризонт", се очертават две основни тенденции.

Първо, значителна част от предучилищните учители (92%) съобщават за висока, много висока, или умерена степен на удовлетвореност от работата си като детски учители. Това означава, че извън специфичните трудности, свързани с прилагането на

реформата и промените, до които тя води, повечето от учителите са доволни от работата си. Малка част от тях не изпитват удовлетворение от работата си.

Второ, преобладаващата част от учителите се чувстват удовлетворени от професионалния си статус и организацията на работния ден. Изключение прави удовлетворението от натовареността, при което висока и много висока степен се отчитат само при 14%. По отношение на организацията на работния ден 61% споделят високо или много високо равнище на удовлетвореност и само 39% споделят неудовлетвореност.

Процентното разпределение на отговорите, свързани с различните направления в професионалната дейност на детските учители (професионална подкрепа на работното място, възможности за професионално развитие, отношения с родителите, равнище на самостоятелност, степен на планираните дейности), е представено в таблица № 3.

Таблица 3: Степен на удовлетвореност от различните направления в професионалната дейност на детските учители

(N = 153)

	N=153		
"До каква степен сте удовлетворени днес ....."	В голяма или много голяма степен	Умерено	Не много доволен или много недоволен
От професионалната	80%	12%	8%

подкрепа, която получавате			
От вашето професионално развитие	77%	14%	8%
От връзката с родителите	82%	12%	6%
От чувството ви за автономия	78%	12%	10%
От степента на планираните дейности	41%	26%	33%

Като цяло детските учители изразяват висока степен на удовлетвореност по отношение на всички направления: между 92% и 67% съобщават за висока удовлетвореност, а един относително нисък процент (8-33%) съобщават за неудовлетвореност.

Като част от изследването детските учители бяха запитани дали биха препоръчали реформата „Нов хоризонт“ да продължи да се осъществява или да се преустанови. Процентното разпределение на отговорите на този въпрос е представено в таблица № 4.

Таблица 1: Желание за продължаване на реформата

"Нов хоризонт" в детските градини

" Препоръчвате ли":	N=153
Да продължи реформата "Нов хоризонт", без промяна	20%

Да продължи реформата "Нов хоризонт" с някои промени	77%
Да се спре реформата "Нов хоризонт" в детските градини и да се върнат към предишния работен формат	3%
Общо	100%

Повечето учители (97%) подкрепят продължаването на реформата, като по-голямата част препоръчват въвеждането на някои промени в нея.

На отворения въпрос детските учители бяха помолени да обосноват отговорите си. Те заявиха, че смятат, че реформата трябва да продължи, но с промени, свързани с условията на труд, взаимодействието с родителите и усъвършенстване на образователните програми за детската градина.

Изводи

Изследването описва ситуацията за период от 8 години след пълното прилагане на реформата "Нов хоризонт" в детските градини.

В дисертационното изследване се открояват различни аспекти на реформата, които са имали положителното въздействие върху функционирането на детските градини и професионалната дейност на детските учители. В края на осемте години от прилагането на реформата повечето детски учители подкрепят продължаването ѝ, което свидетелства за положителното отражение на промените върху професионалното самосъзнание на учителите.

Детските учители изразяват високи нива на удовлетвореност от професионалния си статус и организацията на работния ден. Те са удовлетворени от подкрепа на работното място, от професионалното си развитие, от отношенията си с родителите, от чувството си за автономност в работата си като учители и от осигуряването на планирани дейности в детската градина.

Преобладаващото усещане сред детските учители е, че реформата има положително въздействие върху тяхното познавателно, емоционално и социално развитие, с умерена положителна промяна през годините. Регистрирани са положителни възприятия за въздействието на реформата „Нов хоризонт“ върху взаимоотношенията между участниците в предучилищното образование по отношение на качеството на взаимодействието им с децата, работата в екип, отношенията родители-учители. Във всички тези аспекти е налице положителна и стабилна тенденция на одобрение.

Увеличаването на продължителността на отделни дейности в детската градина не се разглежда като отрицателен фактор от повечето учители, което говори за тенденция към повишаване на положителните възприятия в този аспект, когато реформата е вече утвърдена.

Положителни нагласи са възникнали и по отношение на годишния работен план, който повечето учители изграждат сами. Много от тях също така докладват за групови сесии толкова често, колкото се изисква в схемата на „Нов хоризонт“, както и за

нагласите на детските учители по отношение на приноса на предучилищните групови сесии, отношенията с децата и тяхната емоционална, педагогическа и социална подкрепа .

Голям брой от детските учители са провели индивидуални разговори, които не отговарят по количество на изискванията, предвидени по плана на „Нов хоризонт“, но подобно на мнението за груповите срещи, повечето смятат, че реформата е увеличила честотата на личните разговори до едно задоволително ниво.

Трябва да добавим, че реформата има и слаби страни, които изискват преразглеждане и системна намеса. Степента на удовлетвореност на учителите от социалните условия не е висока. Персоналът също е силно повлиян от неприятните последици от удължаването на учебния ден, тъй като възниква умора сред децата и се увеличава стреса и натоварването на работещите в детската градина. Освен това в качеството на отрицателен фактор се подчертава продължителното време, което е необходимо за изготвянето на работния план.

И накрая, въпреки че документацията се разглежда като значително нововъведение на реформата, много детски учители смятат, че документирането на дейности е трудна и обременяваща задача.

Резултатите от направения анализ дават основание да се направи изводът, че професионалното съзнание на детските учители възприемат като положителна реформата „Нов хоризонт“. Доминира одобрението на детските учители от повишения им

професионален статус, оказаната им подкрепа, професионалното им развитие, отношенията им с родителите, чувството им за собствена значимост.

В резултат на изследването е възможно да се направят следните препоръки:

- За да се превърне професията на детския учител в търсена е необходимо да се задълбочи доверието в учителите и в техния професионализъм. Доверието в професионализма на учителите ще се повиши чрез предоставянето на по-голяма автономия, даване на възможност за инициатива, разнообразни възможности за писане на учебна програма, методи на преподаване и оценяване, насърчаване на образователните инициативи и „излизане от кутията“ при определяне на учебните пространства. Всичко това ще доведе до укрепване на автономията на детските учители, ще задълбочи възприятията им относно техните способности и чувство за принадлежност към образователната система.
- Подобряване на условията на труд в детските градини, особено намаляването броя на децата в групите, а също така предлагане на допълнителна образователна помощ за всички възрастови групи в детските градини.
- Намаляване на задълженията за документиране на извършената работа и резултатите от индивидуалните разговори.
- Сравнение на условията на заетост на детските учители с условията на заетост на учители в началните училища,

които работят при много по-добри условия, както и предоставянето на просто обяснение за изчисляването на пенсиите, тъй като изчислението сега е неразбираемо за много учители.

Публикации по темата на дисертационния труд:

1. Sapphire, M. What has changed in Israel since the Ofek Hadash reform, e-Journal на ВСУ „Черноризец Храбър“, № 13/2020 г., ISSN: 1313-7514, <https://ejournal.vfu.bg>

2. Sapphire, M. Effects of New horizon reform on the professional consciousness of early childhood teachers in Israel, Сборник доклади от XIX международна научна конференция „Приложна психология и социална практика“, УИ на ВСУ „Ч. Храбър“, 2020 г., стр. 478-490, ISSN 1314–0507

3. Sapphire, M., The connection between the new reform in Israeli education and the professional image of the kindergarten teachers, Сборник доклади от XX юбилейна международна научна конференция „Приложна психология – възможности и перспективи“, 2021 г., УИ на ВСУ „Ч. Храбър“, стр. 297-303, ISSN 1314–0507

ЖИТЕПАТЫПА

Altman, A. and Katz, T. (2001.) Leadership and leadership development - in practice. Retrieved from www.leadersnet.co.il.

Beijaard,D, Verloop,N, & Vermunt, J.D. (2000). Teachers' perceptions of professional identity: an exploratory study from a personal knowledge perspective. *Teaching and Teacher Education*, 16, 749-764.

Caldwell, B., & Spinks, M. (1992). *The self-managing school*. London: The Falmer Press. Campbell, E. (2008). The ethics of teaching as a moral profession. *Curriculum Inquiry*, 38(4), 357-385.

Connelly, F.M.& Clandinin, D.J. (1999). *Shaping a professional identity: Stories of educational practice*. New York: Teachers College Press.

Elliott, J. (1981). Teachers' perspectives on school accountability. In J. Elliott, D. Bridges, D. Ebbutt, R. Gibson & J. Nias (Eds.), *School Accountability* (1-24). London: Grant NcIntyre.

Gee J.P.(2000-2001). Identity as an analytic lens for research un education. In W.G.

Hargreaves,A.(2001). The emotional geographies of teaching. *Teachers College Record*, 103 (6),1056-1080.

Hargreaves, A. (2001). Beyond anxiety and nostalgia: Building a social movement for educational change. *Phi Delta Kappan*, 82(5), 373-377.

Kelchtermans, G.(2009). Who I am in how I teach is the message: Self-understanding, vulnerabiliyy and reflection. *Teachers and*

Teaching: Theory and Practice, 15, 257-272.

Kozminski Lea, Prof, (2019), "The Teacher's Status at Low? The Solution - Deepening Teacher Confidence", Calcalist.

<https://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3773389,00.html>

Louis, K. S., Kruse, S. D., & Bryk, A. S. (1995). Professionalism and community: What is it and why is it important in urban schools? In K. S. Louis & S. D. Kruse (Eds.), Professionalism and community: Perspectives on reforming urban schools (3-23). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Sahlberg, P. (2007). Education policies for raising student learning: The Finnish approach. *Journal of Education Policy*, 22(2), 147-171.

Rodgers, C.R. & Scott, K.H. (2008). The development of the personal self and professional identity in learning to teach. In M. Cochen-Smith, S. Feiman-

Tickling, E (1999). Teacher self-appraisal and appraisal of self. In: R.P. Lipka & T.M. Brinthaupt (Eds.), The role of self in teacher development (121-141). New York: State University of New York Press.

ПРИЛОЖЕНИЕ
ПРИЛОЖЕНИЕ № 1
ВЪПРОСНИК ЗА ДЕТСКИ УЧИТЕЛИ

(Въпросникът е създаден по примера на въпросник на Националния орган за измерване и оценяване в образованието, (RAMA, 2012)

Здравейте, казвам се Михал Сапир и съм докторант по психология на образованието във Варненския свободен университет "Черноризец Храбър", България. Защиствам дисертация на тема "Ефектите от реформата „нов хоризонт“ върху професионалния статус на детските учители в Израел".

Изследователската група в това проучване са детски учители, които работят по професията си в Министерството на образованието отпреди реформата (от 2010 г.). Благодарим Ви за попълването на въпросника. Важно е да отбележим, че Вашите отговори ще останат конфиденциални.

* От колко години сте учител в тази детска градина? _____ години ("закръглете годините")

* Какъв е общият Ви стаж като детски учител? _____ години ("закръглете годините ")

* Какъв е общият обем на работата ви в проценти?

До 59%

60% -69%

70% -79%

80% -89%

и повече 90%

Коя е годината ви на раждане? _____ (по избор)

1. Като цяло по отношение на реформата "Нов хоризонт" - до каква степен сте удовлетворени от реформата?

1. Много неудовлетворен
2. Донякъде удовлетворен
3. Сравнително удовлетворен
4. Много удовлетворен
5. Удовлетворен в голяма степен

2. Въпроси относно вашата удовлетвореност днес в различни области.

Ето няколко въпроса относно удовлетвореността ви днес в различни области.

За всяко твърдение, моля, посочете в каква степен е удовлетворението в описаната област по 5-степенна скала, където: 1 = много неудовлетворен, 2 = донякъде удовлетворен, 3 = сравнително удовлетворен, 4 = много удовлетворен, 5 = Удовлетворен до голяма степен.

До каква степен сте удовлетворени	Много неудовлетворен	Донякъде удовлетворен	Сравнително удовлетворен	Много удовлетворен	Удовлетворен до голяма степен
от работата ви като детски учител	1	2	3	4	5
от професионалната подкрепа, която получавате в работата си	1	2	3	4	5
От продължителността на работния ви ден	1	2	3	4	5

от вашата заплата и социални условия	1	2	3	4	5
от професионалн ия статус на детските учители	1	2	3	4	5
от професионалн ото ви развитие	1	2	3	4	5
от отношенията с родителите	1	2	3	4	5
чувството ви за самостоятелно ст в работата ви като детски учител	1	2	3	4	5
от обема на работа	1	2	3	4	5
от организацията на работния ден	1	2	3	4	5
от степента на планираните дейности в детската градина	1	2	3	4	5

3. Според вас "Нов хоризонт" промени ли работата в детската градина?

1. Настъпила е голяма промяна
2. Настъпила е неблагоприятна промяна
3. Няма промяна
4. Настъпила е промяна към по-добро
5. Голяма промяна към по-добро

Обяснете отговора си и дайте пример за настъпила промяна *

---

4. Области, свързани с дейността и поведението в детската градина.

За всяка област посочете по какъв начин реформата "Нов хоризонт" засяга или не засяга съответната дейност. Оценете отговора си по 5-степенна скала, като: 1 = много лошо, 2 = лошо, 3 = приемливо, 4 = добро, 5 = много добро.

Как реформата "Нов хоризонт" засяга или не засяга.....	Въздейства много лошо	Неблагоприятно въздействи е	Не оказва влияние	Въздействие към по-добро	Въздейства много добре
Когнитивни постижения на децата в детската градина	1	2	3	4	5
Емоционално-	1	2	3	4	5

социалният опит на децата в предучилищ на възраст					
Социалните умения на децата в предучилищ на възраст	1	2	3	4	5
Увереността на децата в детската градина	1	2	3	4	5
Нивото на умора на децата в предучилищ на възраст	1	2	3	4	5
Желанието на децата да посещават детска градина	1	2	3	4	5
Социалните отношения между децата	1	2	3	4	5
Степента ви на познаване на всяко	1	2	3	4	5

дете и дете					
Отношенията между вас и децата	1	2	3	4	5
Увеличавате времето, което прекарвате с децата	1	2	3	4	5
Екипна работа в детска градина	1	2	3	4	5
Атмосферата в детската градина	1	2	3	4	5
Натоварване на детските учители	1	2	3	4	5
Степента на умора на детските учители	1	2	3	4	5
Професионалното развитие на детските учители	1	2	3	4	5
Имиджът на учителя в	1	2	3	4	5

детската градина					
Връзката между детските учители и родителите	1	2	3	4	5

Въпроси относно удължаването на дневните занимания в детската градина.

5. Смятате ли, че удължавате дневните си занимания в детската градина

1. Силно възпрепятстване на работата в детската градина.
2. Пречи на работата в детската градина.
3. Не влияе на работата в детската градина.
4. Допринася за работата в детската градина
5. Силно допринася за работата в детската градина

6. По ваше впечатление каква е позицията на родителите по отношение на удължаването на целодневната организация на детската градина по програма "Нов хоризонт"?:

1. Повечето родители са против удължаването на деня на дейностите в детската градина.
2. Около три четвърти от родителите са против удължаването на заниманията през деня в детската градина.
3. Около половината от родителите са против удължаването на дейностите през деня в детската градина.
4. Около три четвърти от родителите подкрепят удължаването на деня на детската градина.
5. Повечето родители подкрепят разширяването на дейностите в детските градини.
6. За повечето родители няма значение.

Групови срещи

7. До каква степен като цяло смятате, че срещите на групата: (Скалируемо по 5-степенна скала, където: 1 = много малко или изобщо не, 2 = малко, 3 = умерено, 4 = много, 5 = до голяма степен).

	Съгласн и в много малка степен или изобщо не са съгласн и	Съгласе н до известн а степен	Съгласе н в умерена степен	Съгласе н до голяма степен	Напълн о съгласе н
Подобряване на общуването ви с децата	1	2	3	4	5
допринасяне за предоставяне на диференциран отговор, по-добре съобразен с нуждите на детето	1	2	3	4	5
Принос за укрепване на отношенията	1	2	3	4	5

ви с децата					
Принос за подобряване на адаптацията на децата към рамката на детската градина	1	2	3	4	5
Принос към педагогическото развитие на децата	1	2	3	4	5

8. Колко често се провеждат групови срещи в рамките на един редовен ден?

1. Веднъж на ден.
2. Два пъти дневно.
3. Три до четири пъти дневно.

Въпроси относно структурата на програмата за детската градина:

9. Като цяло, променила ли се е работната програма на детската градина след "Нов хоризонт"?

1. Нямаше промяна в реда на работните дни или в много малка степен
2. Да, в малка степен
3. Да, в умерена степен
4. Да, в голяма степен
5. Да, в значителна степен

Ако да, каква е промяната? _____

Въпроси относно годишния работен план на детската градина:

10. Има ли детската градина годишен работен план.

1. Да
2. Не

11. Кой е изготвил годишния работен план?

1. Изготвяте го сами
2. Изготвяте го с помощта на ръководителя
3. Изготвяте го с помощта на ръководител
4. Ако сте отговорили с друго, моля, посочете _____

12. За всеки от тях посочете до каква степен сте съгласни с термина по 5-степенна скала, когато: 1 = много малко или изобщо не съм съгласен, 2 = малко съм съгласен, 3 = умерено съм съгласен, 4 = напълно съм съгласен, 5 = много съм съгласен.

	много малко или изобщо не съм съгласен	Малко съм съгласен	Умерено съм съгласен	Напълно съм съгласен	Много съм съгласен
Работата по изготвянето на плана се промени в резултат на	1	2	3	4	5

"Нов хоризонт"					
Годишният работен план се промени благодарение на "Нов хоризонт"	1	2	3	4	5
Като цяло смятате, че сте разполагали с подходящите инструменти за изготвяне на годишния си работен план за детската градина	1	2	3	4	5
Получавате помощ при изготвянето на годишния работен план, ако имате нужда от такава.	1	2	3	4	5
Изготвянето на годишния работен план ви помага в ежедневните	1	2	3	4	5

дейности на детската градина.					
Често сравнявате плана с действителното изпълнение	1	2	3	4	5
Смятате, че изготвянето на план ви отнема много време	1	2	3	4	5
Смятате, че изискването за спазване на годишния работен план пречи на спонтанността ви в работата	1	2	3	4	5
Смятате, че изграждането на годишен план за детската градина допринася за нейното управление	1	2	3	4	5

13. Документирате ли работата си в детската градина?

1. Да

2. Не

14. До каква степен документацията в работата Ви в детската градина Ви помага?

1. В много малка степен

2. В малка степен

3. Умерено

4. В голяма степен

5. Изключително много

15. До каква степен смятате, че разполагате с подходящи инструменти за документиране на дейността в детската градина?

1. В много малка степен

2. в малка степен

3. в умерена степен

4. В голяма степен

5. Изключително много

16. До каква степен смятате, че записването на дейността на детската градина ви затруднява?

1. В много малка степен

2. в малка степен

3. умерено

4. В голяма степен

5. Изключително много

Въпроси за отношенията с родителите

17. Организирали ли сте родителски срещи тази година?

1. Да

2. Не

18. "Нов хоризонт" промени ли честотата на личните срещи с родителите на децата?

1. Честотата на срещите е силно намалена

2. Честотата на срещите намаля

3. Нямаше промяна в честотата на срещите с родителите

4. Честотата на срещите се е увеличила

5. Честотата на срещите се увеличи значително

19. До каква степен се е променило качеството на срещите с родителите в резултат на "Нов хоризонт"?

1. Качеството на срещите варираше значително

2. Качеството на срещите се е променило

3. Качеството на срещите не се е променило

4. Качеството на срещите се е променило към по-добро

20. До каква степен реформата "Нов хоризонт" е повлияла на отношенията между родителите и детската градина? По 5-степенна скала, където: 1 = много зле, 2 = б добре, 3 = не добре 4 = зле, 5 = много добре.

	много зле	добре	не добре	зле	много добре
Удовлетвореност на родителите от дейностите в детската градина	1	2	3	4	5
Сътрудничеството от страна на родителите	1	2	3	4	5
Повишаване на осведомеността на родителите за това какво се случва в детската градина	1	2	3	4	5

Въпроси относно трудовото възнаграждението

21. След реформата "Нов хоризонт" увеличи ли се трудовото ви възнаграждение:

1. Намаля значително
2. Намаля леко
3. Не се промени
4. Увеличи се леко
5. Нарасна значително

22. До каква степен сте доволни от размера на заплатата си днес?

1. Много доволни или изобщо не сте доволни
2. Слабо удовлетворен

- 3.умерено доволен
- 4.много доволен
- 5.Много доволен до голяма степен.

Въпроси относно професионалното развитие

23.До каква степен сте удовлетворени от системата за професионално развитие след "Нов хоризонт"?

- 1.Много доволни или изобщо не сте доволни
- 2.слабо удовлетворени
- 3.умерено удовлетворени
- 4.много доволни
- 5.Много доволни в голяма степен

25.До каква степен сте доволни от честотата на срещите в рамките на системата за професионално развитие?

- 1.Много доволни или изобщо не сте доволни
- 2.Слабо удовлетворени
- 3.умерено удовлетворени
- 4.много доволни
- 5.Много доволни в голяма степен

26.До каква степен сте удовлетворени от съдържанието, пренесено в рамките на системата за професионално развитие?

- 1.Много доволни или изобщо не сте доволни

2. В малка степен удовлетворени
3. Умерено удовлетворени
4. Много доволни
5. Много доволни в голяма степен

27. До каква степен сте доволни от оценката на срещата на високо равнище в рамките на системата за професионално развитие?

1. много доволни или изобщо не сте доволни
2. слабо удовлетворени
3. умерено удовлетворени
4. много доволни
5. Много доволни в голяма степен

28. До каква степен сте удовлетворени от условията, при които е проведено професионалното развитие?

1. много доволни или изобщо не сте доволни
2. в малка степен удовлетворени
3. умерено удовлетворени
4. много доволни
5. Много доволни в голяма степен

29. В обобщение, ако зависеше от вас, бихте ли препоръчали системата:

1. Да се спре "Нов хоризонт" в детските градини и се върнете към предишния формат на работа.
2. Да продължи "Нов хоризонт" в детските градини, както беше тази година.
3. Да продължите "Нов хоризонт" в детските градини с някои промени.

Посочете с кои промени

Имате ли коментар, информация или препоръка, за които не сме попитали, но с които смятате, че би трябвало да сме наясно?

Приложение 2

Въпроси за дълбочинно интервю

„В каква степен сте доволни днес“

1. От работата ви като учител?

От професионалния статус на учителите в детската градина?

От натовареност?

От организацията на работния ден?

„2. В каква степен днес сте удовлетворени от професионалната подкрепа, която получавате? От професионалното си развитие? От отношенията с родителите? От чувството ви за автономност? От планираните дейности в детската градина?“

3. До каква степен сте удовлетворени от условията на заплащане и социалните условия, които ги съпътстват?

4. До каква степен сте доволни от удължаването на учебния ден до 14:00 часа?“ „До каква степен удължаването на работния ден допринася или пречи на провеждането на дейностите в детската градина? „Според вас каква е позицията на родителите относно удължаването на учебния ден в детската градина““?

5. Каква е Вашата позиция по отношение на обучението за длъжността в изпълнението на реформата „Нов Хоризонт“?

До каква степен сте съгласни, че честотата на обучението на работното място е достатъчна? * До каква степен сте съгласни, че консултантите предоставят достатъчно инструменти за осъществяване на реформата? * До каква степен сте доволни от професионалната подкрепа, която получавате?

6. Каква е позицията ви относно промените в курсовете за напреднали след реформата в „Нов Хоризонт“?

7. Каква е Вашата позиция по отношение на годишния работен план?

Промени ли се работата по изграждането на плана в резултат на "Нов Хоризонт"? Променен ли е годишният работен план в резултат на "Нов Хоризонт"?

Смятате ли, че разполагате с правилните инструменти, за да съставите своя годишен работен план за детска градина?

Получавате ли помощ при съставянето на годишния работен план, ако имате нужда?

Разработването на годишен план за работа помага ли ви в ежедневните дейности в детската градина?

Сравнявате ли редовно плана с действителното изпълнение?

Смятате ли, че разработването на плана отнема много време?

Чувствате ли, че изискването да следвате годишния работен план пречи на вашата спонтанност в работата?

8. Работа в малки групи:

Какви са приносите и ефектите от срещите с малка група деца?

Възникват ли значителни проблеми на груповите срещи?

Пречат ли груповите срещи на ежедневната работа на детската градина?

Груповите срещи създават ли трудности на децата?

Груповите сесии помагат ли на децата да се справят емоционално и социално?

Груповите сесии подобряват ли запознанството ви с децата?

Груповите срещи допринасят ли за предоставянето на по-различен отговор, съобразен с нуждите на децата?

Помагат ли груповите срещи за укрепване на връзката ви с децата?

Допринасят ли груповите срещи за засилване на адаптацията на децата към условията на детската градина?

Допринасят ли груповите занимания за педагогическото израстване на децата?

?. Какви са приносите и ефектите от личните разговори

Каква е честотата на личните разговори? „Имали ли сте лична среща с дете през последния месец?“ — Тази среща предварително ли беше насрочена? Има ли промяна в честотата на личните ви разговори след реформата

?Какво е основното съдържание на последния индивидуален разговор

Доколко подходящи са били условията по отношение на тишина и други занимания на децата за личната среща?

10. Каква е Вашата позиция относно документирането на дейността на детската градина?

Доколко ви помага документацията в работата в детската градина? Смятате ли, че разполагате с правилните инструменти, за да документирате дейностите си в детската градина?

Имате ли трудности с документирането на дейностите си в детската градина?

11. Характеристика на честотата и качеството на срещите с родителите: Промени ли реформата на честотата на личните срещи с родителите на децата?

Колко се промени качеството на родителските срещи след реформата ?

До каква степен според вас реформата „Нов Хоризонт“ се отрази на връзката между родителите и детската градина по отношение на родителската удовлетвореност от дейностите в детската градина, сътрудничеството с родителите и повишената информираност на родителите за случващото се в детската градина?

12. Работа в екип

Разкажете ми за работата в екип в детската градина

Създали ли сте комуникационни канали и процедури за работа между членовете на персонала на детската градина?

Определихте ли отговорностите на всеки член на екипа?

Провеждате ли срещи на персонала по предварително определен план през цялата година? Определихте ли сфери на отговорност и начини за комуникация с родителите на децата?

Установили ли сте процедури за комуникация с външни страни?